

RESTITUIRI

Influența industrializării asupra țaranului român

Cornel Grofșoreanu

Institutul Social Banat-Crișana terminându-și anchetele în anii 1934-1935 asupra problemei depopulării, la sugestia domnului *profesor Gusti* a luat în dezbatere, după ample discuții avute cu domnul *dr. A. Golopenția*, o altă problemă tot atât de interesantă și de mare însemnătate : cea a industrializării și influența acestui proces asupra elementului autohton românesc.

Problema aceasta comportă o deosebită atenție într-o țară unde se manifestă o grăbită și forțată industrializare, datorită principiului autarhic ce domină azi viața economică din Europa, autarhie provocată de o foarte motivată psihoză de război, forțând toate statele să se emancipeze și în domeniul economic de influențe externe, deoarece într-un război viitor aproape toate națiunile sunt amenințate de o eventuală blocadă, generală ori parțială.

Astfel, și România a fost și este nevoită să urmeze ritmul vremii ; fapt ce se manifestă convingător în felul cum se produce plasamentul capitalului rulant. În privința aceasta, statistica din Timișoara, deci dintr-un singur oraș, ne dă lămuriri palpabile, dacă luăm în considerare că în industria metalurgică, de exemplu, în 1933 s-au investit 231 959 000 de lei, sumă care a fost în 1937 majorată la 330 083 000 de lei ; în industria electro-mecanică s-au plasat, în 1933, 3 115 000 de lei, iar în 1937, 8 356 000 de lei ; în industria textilă 386 639 000 de lei, iar după patru ani, 507 403 000 de lei ; în industria de

pielărie, în 1933, 81 744 000 de lei, în 1937, 84 317 000 de lei etc. În total, s-au investit, în 1933, 1 370 000 000 de lei, iar în 1937, 1 383 591 000 de lei, documentând strigător rolul determinant al industriei în regiunea aceasta. Și cum o ramură de producție exercită totdeauna și în toate timpurile înrăuriri adânci asupra vieții sociale, subzistă prezumția că acest proces de industrializare din Banat și din Hunedoara a avut și are repercusiuni adânci și asupra modului de gândire și al modului de trai al populației autohtone.

În orbita acestui complex de probleme, ce se reduce la formula simplă „Cum l-a format ori l-a deformat mașina pe omul-român ?”, Institutul Social de la Timișoara a descins în vara lui 1938 la Ohababistra (județul Severin, lângă Caransebeș), pentru a examina această transformare a agriculturii român în muncitor industrial, urmând să constatăm – după ce tot materialul anchetat va fi prelucrat – dacă procesul de industrializare a facilitat urbanizarea elementului autohton românesc. Adică a înlesnit citadinizarea lui în sens burghez, formând din acest strat dezrădăcinat de glia strămoșească un mic-burghez, ori a promovat numai proletarizarea sa ?

Iată cheia problemei ! Dacă această tranziție e dăunătoare, slăbind rezistența morală și psihică a românului, aruncându-l în brațele proletariatului veșnic nemulțumit, revoluționar, se mai poate pretinde încadrarea

elementului autohton în ritmul precipitat al industrializării? Ar fi consult, sub asemenea auspicii, să se forțeze și pe mai departe înlocuirea muncitorimii de etnie străină cu muncitori români? Iară dacă trecerea de la plug la mașină asigură transformarea țăranului în mic-burghez urban, atunci vom precipita acest proces, deoarece numai astfel vom asigura românizarea orașelor înstrăinate.

Și să nu ridice nimeni obiecția perimată că, viața economică fiind guvernată de legile ei speciale, procesul de industrializare – cu toate avantajele și dezavantajele ce le produce – nu poate să fie dirijat.

Noi nu acceptăm această teorie – învechită – a liberalismului clasic. Nu există o economie naturală cu o rânduială naturală, deoarece însăși viața economică, de la începutul ei ordonată, a fost încadrată într-o ordine de drept și guvernată după un sistem juridic. „Știința economiei naționale” – zice Albert Hesse în „Weltwirtschaftliches Archiv” din Kiel, mai 1938 – „nu face parte nici din științele naturale, nici din istoriografie”; ci principiile acestei științe sunt guvernate de niște norme de drept, în vederea atingerii scopului final.

În consecință, sistemul economic urmărind un scop, în cadrele unor norme de drept, are toată libertatea să-și aleagă și mijloacele corespunzătoare scopului propus. Și cum scopul trebuie să cadreze cu scopul final al statului, cum sistemul juridic este în mâna puterii de stat, dispunând totodată și de mijloacele necesare vieții economice, nimic mai firesc decât amestecul direct al puterii de stat în formarea vieții economice. La punctul acesta de intersecție se ciocnește doctrina economiei individualiste, care se folosea chiar și de organizația statului ca de un mijloc subordonat, cu doctrina economiei etatiste, ce pretinde prevalarea interesului colectiv. Nu producția, nu beneficiul, nu interesul egocentric al individului constituie scopul final, ci necesitățile

consumatorului. În lupta perpetuă între „eu” și societate, trebuie să intervină diriguitorul statului, asigurând un just echilibru între interes particular, inițiativă individuală și interes colectiv. Se impune deci o disciplină funcțională și în domeniul sistemului economic. Și cum această disciplinare îi revine exclusiv statului, care este chemat să dirijeze economia națională în direcția interesului colectiv, sintetizat în interesul general al statului, nimic mai firesc decât intervenția și a statului român în procesul de industrializare, deoarece nu este și nu poate să fie în interesul României ca, facilitând procesul de industrializare, să precipite și procesul de proletarizare a elementului românesc, într-o epocă în care, în vederea cataclismului general ce amenință Europa, se impune necesitatea istorică a unei cât mai desăvârșite unificări naționale, *cu eliminarea adversităților sociale*. Cu atât mai vârtos cu cât fenomenele mai recente ale evoluției istorice par a justifica prezumția domnului P.P. Negulescu, exprimată în lucrarea sa recentă (*Destinul omenirii*), că, în anumite regiuni ale Europei, ideea solidarității naționale este înlocuită cu discrepanța stratificării sociale.

Înlesnind deci proletarizarea țăranului român, vom slăbi sentimentul solidarității naționale chiar în momentul decisiv al istoriei contemporane.

Pentru a nu fi greșit înțeles, trebuie să repet din nou că, în privința rezultatului industrializării, anchetată la Ohababistra, încă n-avem concluzii definitiv formate, deoarece materialul încă nu este complet prelucrat. Și, de altminteri, suntem de părere că aceste concluzii nu pot să fie concludente. Examinarea unui singur sat nu poate descoperi jocul forțelor sociale. Chiar din acest motiv, Institutul Social Banat-Crișana, încadrându-se în Serviciul Social și transformându-se într-un Institut de Cercetări Sociale ca Regionala Institutului de Cercetări Sociale al României de la București, își va continua –

în haina nouă și cu o platoșă mai perfectă – anchetele și în vara anului curent, examinând un sat lângă Petroșani, unul lângă Anina și încă o comună lângă Reșița. Și abia când vom avea rezultatele prelucrate ale acestor anchete, când vom cunoaște influența metalurgiei și a industriei miniere asupra elementului autohton român, vom putea trage concluzii definitive, bineînțeles, cu privire la aceste regiuni.

De data aceasta, vrem să semnalăm o singură observație, ce se desprinde din ancheta de la Ohababistra: însemnătatea covârșitoare a omului; și când zicem *om*, subînțelegem sufletul, spiritualitatea.

După un vis urât al secolului trecut, care ridicase apoteoza celui mai cras materialism, privind viața economică prin prisma beneficiului individual, degradând „omul” la slugărnice față de mașină, transformându-l chiar și pe om în mașină, a venit cea mai admirabilă reacție în renașterea preponderenței spirituale. Omul este repus pe piedestalul vechi, de unde a fost detronat de către mașină. Omul decide soarta mașinii. Căci degeaba avem cea mai perfectă mașină, degeaba dispunem de cele mai perfecte arme, dacă omului, care se servește de aceste unelte, îi lipsește sufletul! Conștiința înălțătoare că și el, oricât de mic și umil ar fi, face parte dintr-un tot; convingerea că munca lui, oricât de neînsemnată și particulară ar fi, contribuie la ritmul perpetuu al mașinării de stat; sentimentul firesc al fiecăruia că, fiind o părticică din marele corp al națiunii, are datoria sfântă să înlesnească înaintarea neamului său; toate aceste momente psihice, spirituale asigură reușita deplină, izbânda finală.

Notă

Articol preluat din *Sociologie Românească*, anul IV, 1939, pp. 22-24.

Este evidentă deci însemnătatea determinantă a conducătorului unei uzine. Dacă acel conducător va ști să trezească în muncitorii săi acel simț de solidaritate frățească, dacă va ști să-l convingă și pe cel mai umil muncitor de necesitatea muncii sale, dacă va infiltra în convingerea fiecăruia că munca depusă este în interesul neamului și al patriei, atunci munca mașinală, istovitoare se va preface în sufletul muncitorului într-o disciplină funcțională, executată pentru binele comun.

Natural, acest rezultat depinde de doi factori determinanți: de utilizarea beneficiului, ce nu se poate mărgini la interesul exclusiv egocentric și capitalist, și de personalitatea conducătorului.

Dacă respectivul conducător nu este el singur convins de necesitatea patriotică a activității sale, nu va avea acea forță sugestivă prin care ar putea crea omul nou, pe muncitorul însuflețit.

Or, la Ohababistra ne-a izbit de la început ostilitatea muncitorilor români față de conducerea tehnică a întreprinderii. Există o luptă surdă între conducerea de etnie străină și muncitorul român. Luptă ce n-are un substrat socialist, ci unul etnic, deoarece românul este mai prost tratat ca muncitorul minoritar.

Cum să putem spera deci la o încadrare a muncitorului român în ritmul vieții de stat? Și ce ne vom face dacă în urma tratamentului mașter se va proletariza în loc să se urbanizeze? Ce vom face cu un proletar român înstrăinat și bolșevizat?

Iată problema momentului prezent și a viitorului apropiat.